

KAŠEL

Kašel je velmi častý zdravotní problém, se kterým pacienti – samoléčitelé přicházejí pro radu do lékárny. Pro úspěšnou léčbu je důležité hned zpočátku určit, o jaký druh kašle se jedná, a následně zvolit vhodný léčivý přípravek. K terapii kašle jsou k dispozici léčiva jak přírodního tak chemického původu. Tento krátký článek podává informace o běžně dostupných léčivech na kašel a jejich správném užívání.

Charakteristika kašle

Kašel je fyziologický obranný reflex, který u zdravého člověka slouží k odstranění cizorodého materiálu nebo hlenu z dýchacích cest. Pokud se do dýchacích cest dostane cizí těleso, dojde k podráždění receptorů pro kašel na sliznici dýchacích cest, což vede ke stimulaci centra pro kašel, které je uloženo v prodloužené míše. V důsledku toho pak dochází k prudkým stahům dýchacích svalů hrudníku a k prudkému výdechu.

Kašel se vyskytuje ve dvou formách, které se liší klinickými projevy a vyžadují odlišný léčebný postup. Jedná se o kašel suchý a vlhký:

Suchý dráždivý kašel

Příčina: překrvení a otok sliznice horních cest dýchacích při akutním onemocnění horních cest dýchacích nebo začínající zápal či zánět plic.

Projevy: pocit podráždění, škrábání v krku, štěkavý hlasový projev. Tento druh kašle se objevuje především večer, po ulehnutí.

Vlhký produktivní kašel

Příčina: přítomnost hlenu na sliznici dýchacích cest, který vznikl v průběhu zánětlivého onemocnění dýchacích cest.

Projevy: obtížné vykašlávání, pocit tíže na hrudi. Produktivní kašel se objevuje v ranních hodinách, po probuzení, přetrvává delší dobu a není vhodné jej potlačovat, neboť v organismu plní čistící úlohu.

Léčba kašle

Léčba kašle vyžaduje stejně jako jiný zdravotní problém individuální přístup k pacientovi a zejména důslednou diagnostiku, aby byla zajištěna optimální léčba. Je

nutné rozlišit, zda-li se jedná o kašel suchý (bez nadprodukce hlenu v průduškách) nebo o kašel produktivní (s přítomností hlenu).

Příčiny kašle jsou různé. Kašel se může objevit jako projev onemocnění dýchacích cest např. při chřipce, nachlazení, nebo závažnějších onemocnění jako je astma bronchiale nebo chronická obstrukční plicní choroba. Stejně tak se kašel může objevit v souvislosti s užíváním některých léků jako jejich nežádoucí účinek (např. některé druhy antihypertenziv). Ze závažnějších příčin se jedná o symptom doprovázející karcinom plic.

Léčba suchého kašle

K léčbě suchého dráždivého kašle jsou určena léčiva, která tlumí kašlací reflex. Tyto léky jsou označovány jako **antitusika**. Podávají se u suchého, dráždivého kašle, u „kuřáckého“ kašle a při zákrocích v dolních cestách dýchacích (např. při bronchoskopii).

Obecné zásady podávání:

Kapky se užívají s vodou nebo čajem, vždy po jídle.

Poslední denní dávka se podává těsně před spaním.

Druhy antitusik:

Podle toho, kde antitusika působí, se dělí na **centrální** (ovlivňují přímo centrum pro kašel v prodloužené míše) a **periferní** (ovlivňují receptory v průduškách):

Léky působící centrálně

Tyto léky působí přímo na centrum pro kašel v prodloužené míše (medulla oblongata). Tuto skupinu dělíme na léky s obsahem látek morfinového typu a antitusika odvozená od morfinu, která nemají jeho nežádoucí účinky.

Antitusika morfinového typu jsou pro své působení v organismu vázány lékařským předpisem a nelze je tedy zakoupit ve volném prodeji. Primárně jsou určena ke tlumení bolesti. V porovnání s ostatními léky však mají nejefektivnější účinek antitusický. V dávkách, které je nutné pro dosažení tohoto účinku podat, vykazují závažné nežádoucí účinky: tlumí dýchací centrum, způsobují rozvoj tolerance a vznik závislosti, snižují aktivitu bronchiálních žláz, způsobují zácpu, ovlivňují pozornost. K utlumení silného dráždivého kašle je určen lék **CODEIN** (vázaný na lékařský předpis).

Antitusika odvozená od morfinu tlumí kašel podobně jako kodein, avšak nemají jeho nežádoucí účinky. Z volně prodejných přípravků se jedná o sirup **ROBITUSSIN** a v tabletách dále přípravek **STOPEX**.

Léky působící periferně

Zabraňují vzniku kašlavého reflexu na periférii tím, že snižují citlivost receptorů pro kašel v dýchacích cestách. Jejich účinek je slabší, než u centrálně působících antitusik, ale nemají jejich nežádoucí účinky. Jsou volně prodejně.

V praxi se používají následující léčivé přípravky:

SINECOD, TUSSIN, STOPTUSSIN (účinná látka *butamirát*)

U těchto léků se může objevit jako nežádoucí účinek nechutenství, nevolnost zvracení. Pro nepříjemnou chuť, je vhodné přípravky podávat s malým množstvím tekutiny.

Léčivý přípravek Stoptussin obsahuje vedle antitusické složky také látku *guaifenezin*, která uvolňuje svalové napětí v průduškách a snižuje tak bolestivost při odkašlání, současně působí také na kašel vlhký.

DITUSTAT kapky (účinná látka *dropropizin*)

Příznivě ovlivňují také kašel alergického původu. U dětí lze podávat od ukončení 6. měsíce. Přípravek obsahuje silice, které by u novorozenců mohly způsobit reflexní zástavu dechu.

Pro pacienty, kteří preferují alternativní medicínu, nebo jim léky klasické medicíny nezabírají, je možné doporučit homeopatika (např. sirup **STODAL**). Homeopatické přípravky jsou vhodné pro všechny skupiny pacientů, včetně dětí, těhotných a kojících.

Léčba vlhkého produktivního kašle

K terapii vlhkého produktivního kašle se používají léčiva tzv. **expektorancia**, která různými mechanismy usnadňují vykašlávání nadbytečného sekretu z dýchacích cest.

Obecně jsou expektorancia kontraindikována v těhotenství a laktaci, při vředové chorobě žaludku a dvanácterníku a myasthenia gravis.

Obecné zásady podávání expektorancií:

- Expektorancia se nedoporučuje užívat současně s antitusiky, neboť to může vést ke hromadění hlenu v průduškách a rozvoji infekce.

- Užívají se přes den, poslední dávka by se měla podávat u dospělého člověka do 17. hodiny, u dětí do 16. hodiny, aby nedošlo k narušení spánku pro vykašlávání přes noc.
- Léčivé přípravky se podávají po jídle.
- Při jejich užívání je nutno dbát na dodržování pitného režimu, tzn. 2 litry za den (do pitného režimu se neřadí alkohol, káva a černý čaj).
- Léčivé přípravky s obsahem ethanolu nejsou vhodné pro osoby trpící epilepsií, řidiče a u osob, jejichž práce vyžaduje soustředění.
- Čaje se připravují ex tempore (v čas potřeby), nesmí se vařit a pít se za tepla. Lze sladit medem, který má také léčivé účinky.

K terapii vlhkého produktivního kašle je na trhu řada léčivých přípravků, původu chemického i přírodního, z nichž uvádíme pouze některé.

Léky chemického původu

Léky, které snižují viskozitu hlenu se označují jako **mukolytika**. Mukolytika zasahují do stavební struktury hlenu, tím dojde k jeho narušení, ztekucení a následnému odkašlání. Objem hlenu se po jejich podání nezvýší.

Podle obsahu účinných látek jsou na trhu k dispozici následující léčivé přípravky:

Ambroxol má tyto účinky: štěpí vazký hlen, tlumí nadměrnou tvorbu hlenu, zvyšuje pohyb řasinkového epitelu dýchacích cest, zvyšuje tvorbu surfaktantu (látka, která brání ulpívání sekretu na sliznici dýchacích cest). Ambroxol také zvyšuje účinnost antibiotik. Při současném podání se zvyšuje průnik antibiotik do plicní tkáně, a tím se podporuje jejich účinek.

Přípravky: **AMBROBENE, AMBROXOL, AMBROSAN, MUCOSIN, HALIXOL, MUCOSOLVAN.**

Bromhexin

Bromhexin představuje tzv. proléčivo, které se postupně v organismu mění ve vlastní účinnou látku. Proto také jeho účinek nastupuje pozvolna.

Přípravky: Bromhexin 12BC (neobsahuje cukr a ethanol, vhodné i pro diabetiky), Bromhexin 8KM (obsahuje navíc éterické oleje, které expektoraci podporují).

N–Acetylcystein

Léčiva s obsahem této účinné látky by neměla přijít do styku s kovem, jejich podávání by se mělo realizovat skleněným nádobím, popřípadě plastovým.

Přípravky: **ACC 100, ACC 200, ACC LONG** (600mg pouze pro dospělé, vysoká dávka umožňuje dávkování pouze 1x denně), **MUCOBENE, SOLMUCOL**.

Karbocystein

Jeho účinek je srovnatelný s N–acetylcysteinem.

Přípravky: **FENORIN, SINECOSIN**.

Erdostein

Léčiva s obsahem erdosteinu jsou vázána na lékařský předpis!

Přípravky: **ERDOMED**.

Léky přírodního původu

Tato léčiva obsahují rostlinné extrakty, které ovlivňují činnost průdušek a působí na jejich sliznici různým mechanismem, což vede k úlevě od produktivního kašle.

Jednak se jedná o přípravky s obsahem rostlinných silic, např borovicová (*Pini pumilionis etheroleum*), anýzová (*Anisi etheroleum*), eukalyptová (*Eucalypti etheroleum*). Siličné přípravky zvyšují produkci řídkého hlenu v bronších, a tím ředí vazký hlen a usnadňují jeho odkašlání.

Přípravky: Léčivé přípravky s obsahem eterických olejů jsou určeny zejména k vnější aplikaci. Jsou obsaženy v prsních mastech (**PSÍ SÁDLO–Dr. Weiss Originální bylinná mast, MUCOPLANT Eukalyptový balzám**) nebo jako roztoky určené k inhalaci.

Dále se do léčivých přípravků přidávají extrakty z rostlin s vysokým obsahem saponinů, které podrážděním žaludeční sliznice zvyšují bronchiální sekreci, a tím dochází ke ztekucení vazkého hlenu a snazšímu odstranění z dýchacích cest. Vyskytují se v květu prvosenky jarní (*Flos primulae*), v kořenu lékořice lysé (*Radix liquiritiae*).

Přípravky: **PLEUMOLYSIN kapky** (vázána lékařským předpisem), **NASIVIN SINUS sirup** (volně prodejný).

Jinou skupinu tvoří přípravky se zvýšeným obsahem rostlinných slizů. Podávají se ve formě čaje nebo sirupu. Slizy tvoří na sliznici dýchacích cest ochranný povlak, který

sníží citlivost receptorů pro kašel. Z rostlinných drog slizy obsahují zejména tyto léčivé rostliny:

jitrocel kopinatý (*Plantago lanceolata*), lípa srdčitá (*Tilia cordata*), proskurník lékařský (*Althaea officinalis*), podběl lékařský (*Tussilago farfara*), sléz maurský (*Malva silvestris*), pukléřka islandská (*Cetraria islandica*), břečťan popínavý (*Hedera helix*), mateřídouška obecná (*Thymus serpyllum*).

Přípravky: **AROMATICA Avenisa jitrocelový sirup, SINUPRET.**

K léčbě produktivního kašle je možné podávat homeopatický sirup **STODAL** (od 1 roku věku), nebo jednosložkové homeopatické přípravky, jejichž výběr by však měl vycházet z rady odborníka – homeopata.

Téma zpracoval:

Dominika ČECHUROVÁ, DiS., farmaceutický asistent

Poradna on-line

www.DocSimon.cz

Téma bylo zpracováno bez nároku na úplnost.

Téma bylo zpracováno dle nejlepšího vědomí a svědomí autora na základě dostupných relevantních vědeckých informací.